

GEOGRAFIA KL. 7 WYMAGANIA EDUKACYJNE

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
Dział 1. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski						
PÓŁROCZE I						
1. Położenie geograficzne Polski	X.1) określa położenie fizycznogeograficzne i polityczne Polski, wskazuje na mapie przebieg jej granic (w tym morskich wód wewnętrznych); IX.2) odczytuje szerokość i długość geograficzną wybranych punktów na mapie Polski i Europy; IX.3) na podstawie podanych współrzędnych geograficznych wskazuje skrajne punkty Polski i Europy oraz wyjaśnia konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej ich obszarów; IX.4) podaje nazwy województw i ich	• wskazać położenie Polski na mapie Europy; • wymienić cechy położenia Polski; • wymienić skrajne punkty terytorium Polski; • wymienić i nazwać wszystkie województwa i ich stolice; • wskazać na mapie województwa; • wymienić i wskazać na mapie sąsiadów Polski; • wymienić konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski.	• wymienić i wskazać na mapie województwa i ich stolice;	• scharakteryzować konsekwencje wynikające z rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski.	• wymienić i wskazać na mapie województwa i miasta będące siedzibami władz samorządowych;	• obliczać rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	stolic oraz wskazuje je na mapie.					
2. Przeszłość geologiczna Polski	IX.5) przedstawia wpływ ruchów górotwórczych i zlodowaceń w Europie na ukształtowanie powierzchni Polski.	- wskazać struktury geologiczne występujące w Polsce; - korzystając z atlasu, nazwać ery, w jakich powstały poszczególne struktury geologiczne;	wskazać i nazwać struktury geologiczne powstałe w poszczególnych orogenezach;	opisać na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia geologiczne na terenie Polski.	wykazać związki między wydarzeniami geologicznymi a zróżnicowaniem ukształtowania terenu.	scharakteryzować na podstawie map i wykresów budowę geologiczną poszczególnych regionów Polski.
3. Łądogłód i polskie pojezierza	IX.5) przedstawia wpływ ruchów górotwórczych i zlodowaceń w Europie na ukształtowanie powierzchni Polski.	- wymienić nazwy zlodowaceń i wskazać ich zasięg na mapie; - wymienić formy powstałe w wyniku akumulacyjnej i erozyjnej działalności łądogłodu;	omówić uwarunkowania zlodowaceń w Polsce.	wyjaśnić genezę wybranych form polodowcowych;	określić możliwość występowania form polodowcowych w najbliższej okolicy.	omówić cechy charakterystyczne rzeźby młodo- i starogłaciowej oraz wskazać rejony ich występowania w Polsce.
4. Bogactwo skał i minerałów w	IX.15) wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych rodzajów surowców mineralnych Polski oraz omawia ich znaczenie	- wymienić różne typy skał i minerałów występujące w Polsce; - wymienić przykłady wykorzystania skał i surowców mineralnych w działalności człowieka;	- wymienić i wskazać rejony występowania poszczególnych surowców mineralnych; - opisać na podstawie mapy rozmieszczenie surowców mineralnych w Polsce;	- sklasyfikować skały występujące w Polsce ze względu na ich genezę; - określić znaczenie gospodarcze surowców mineralnych.	- wskazać surowce mineralne występujące w najbliższej okolicy, ocenia ich przydatność; - określić zasobność Polski w surowce mineralne na tle Europy.	omówić zróżnicowanie występowania skał i złóż surowców mineralnych w Polsce z uwzględnieniem budowy geologicznej.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	gospodarcze; XII.3) rozpoznaje skały występujące we własnym regionie.					
5. Klimat Polski	IX.6) prezentuje główne czynniki kształtujące klimat Polski; IX.7) charakteryzuje elementy klimatu Polski oraz długość okresu wegetacyjnego.	- wymienić czynniki kształtujące klimat w Polsce; - nazwać masy powietrza wpływające na klimat; - wymienia termiczne pory roku; - wymienić cechy klimatu Polski, określić rodzaj pogody; - związanej z poszczególnymi masami powietrza;	- wyjaśnić sposób powstawania frontów atmosferycznych; - omówić cechy klimatu Polski.	określić zmiany pogody wynikające z przemieszczania się frontów atmosferycznych.	scharakteryzować klimat Polski na tle klimatu Europy;	scharakteryzować czynniki wpływające na zmienność pogody w Polsce.
6. Zróżnicowanie warunków w klimatycznych w Polsce	IX.6) prezentuje główne czynniki kształtujące klimat Polski; IX.8) wyjaśnia wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę.	wymienić czynniki wpływające na zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce;	omówić na podstawie map klimatycznych zróżnicowanie rozkładu temperatur, opadów, długości trwania okresu wegetacyjnego w Polsce;	wskazać formy działalności człowieka uzależnione od warunków klimatycznych.	scharakteryzować zależności między warunkami klimatycznymi a rolnictwem, turystyką i transportem.	omówić cechy charakterystyczne klimatu własnego regionu na tle Polski.
7. Sieć rzeczna Polski	IX.10) opisuje walory przyrodnicze Wisły i Odry, charakteryzuje systemy rzeczne obu tych rzek oraz	wskazać na mapie wybrane obiekty hydrologiczne w Polsce;	nazwać i wskazać na mapie główne dorzecza i zlewiska w Polsce;	opisać cechy sieci rzecznej w Polsce.	scharakteryzować dorzecza Wisły i Odry.	wskazać różnice między dorzeczami Wisły i Odry na tle innych rzek Europy

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	porównuje je z wybranymi systemami rzecznyymi w Europie.					
8. Lasy w Polsce	IX.12) rozróżnia rodzaje lasów w Polsce (na podstawie filmu, ilustracji lub w terenie) oraz wyjaśnia zróżnicowanie przestrzenne wskaźnika lesistości Polski.	- wskazać na mapie obszary Polski charakteryzujące się największą i najmniejszą lesistością; - wymienić rodzaje lasów; - scharakteryzować poszczególne rodzaje lasów ze względu na skład gatunkowy i siedlisko.	wyjaśnić zależności między warunkami klimatycznymi a szatą roślinną;	porównać zbiorowiska leśne w różnych częściach Polski.	wyjaśnić przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości w Polsce oraz na tle Europy;	ocenić potrzebę racjonalnej gospodarki leśnej.
9. Gleby Polski	IX.11) wyróżnia najważniejsze cechy gleby brunatnej, bielcowej, czarnoziem, mady i rędziny, wskazuje ich rozmieszczenie na mapie Polski oraz ocenia przydatność rolniczą.	- wymienić czynniki glebotwórcze; - wyjaśnić znaczenie gospodarcze gleb;	- wskazać na mapie rejony występowania poszczególnych typów gleb; - scharakteryzować wybrane typy gleb.	ocenić wartość użytkową gleb w Polsce;	omówić genezę wybranych typów gleb.	dokonać analizy prostego profilu glebowego.
10. Morze Bałtyckie	IX.1) określa położenie fizycznogeograficzne i polityczne Polski, wskazuje na mapie przebieg jej granic (w tym morskich	- wymienić cechy geograficzne Morza Bałtyckiego; - opisać położenie Bałtyku, zróżnicowanie linii brzegowej, główne cechy tego środowiska	wyjaśnić zróżnicowanie zasolenia i termiki wód Bałtyku;	określić znaczenie Bałtyku dla regionu;	omówić przebieg granicy morskiej Polski.	wskazać czynniki wpływające na degradację środowiska Morza Bałtyckiego i przedstawić sposoby poprawy warunków.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	wód wewnętrznych); IX.9) charakteryzuje środowisko przyrodnicze Morza Bałtyckiego oraz przyczyny degradacji jego wód.	morskiego; • omówić cechy fizyczne wód Bałtyku i ich zależność od warunków przyrodniczych; • wskazać państwa nadbałtyckie ze stolicami.				
11. Stan środowiska	IX.14) podaje argumenty za koniecznością zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego; IX.16) przyjmuje postawę współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego Polski.	• wymienić zmiany, jakie w środowisku naturalnym wywołuje rozwój gospodarczy;	• podać przykłady działań, które należy podjąć, aby chronić przyrodę Polski;	• wyjaśnić znaczenie terminów: segregacja odpadów, recykling.	• omówić wpływ działalności człowieka na atmosferę, wody i gleby.	• opisać mechanizm powstawania kwaśnych opadów i wymienić skutki na przyrodę i działalność człowieka.
12. Ochrona przyrody	IX.13) wymienia formy ochrony przyrody w Polsce, wskazuje na mapie parki narodowe oraz podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody	• wymienić podstawowe formy ochrony przyrody w Polsce; • lokalizować na mapie wybrane parki narodowe; • lokalizować na mapie wszystkie parki narodowe w Polsce; • omówić przyrodę w wybranych parkach	• wymienić formy ochrony przyrody i wyjaśnić różnice między nimi;	• podać przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących w pobliżu miejsca zamieszkania.	• opisać zasady rozwoju zrównoważonego.	• omówić akty prawne, na podstawie których przyroda w Polsce podlega ochronie.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	występujących na obszarze własnego regionu.	narodowych;				
13. Podsumowanie działu	IX.1–IX.16	Wymagania jak w pkt. 1 - 13				
Dział 2. Ludność Polski						
14. Ludność Polski na tle Europy i świata	X.2) analizuje zmiany liczby ludności Polski i Europy po 1945 r. na podstawie danych statystycznych.	• korzystając z danych statystycznych, odczytać liczbę ludności Polski i innych krajów w różnych okresach; • zdefiniować przyrost naturalny i rzeczywisty; • porównać liczbę ludności Polski z innymi krajami Europy; • zdefiniować współczynnik przyrostu naturalnego; • wykonać prosty wykres zmian liczby ludności Polsce;	• omówić tendencje zmian liczby ludności Polski; • obliczyć współczynnik przyrostu naturalnego dowolnego kraju; • podać przyczyny wzrostu populacji Polski i Europy.	• podać przyczyny ubytku ludności Polski i Europy na początku XX w.	• prognozować zmiany liczby ludności Polski i Europy;	• podać skutki zmiany liczby ludności Polski i Europy.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
15. Rozmieszczenie ludności Polski	X.1) wyjaśnia zróżnicowanie gęstości zaludnienia na obszarze Polski na podstawie map tematycznych.	- wymienić przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki osadnicze; - zdefiniować gęstość zaludnienia; - odczytywać dane z mapy gęstości zaludnienia Polski i Europy; - porównać gęstość zaludnienia Polski z innymi krajami Europy; - zdefiniować ekumenę; - porównać mapę gęstości zaludnienia wg powiatów i gmin w Polsce oraz ocenić zakres informacji prezentowanych na każdej z nich; - obliczyć gęstość zaludnienia dla dowolnego obszaru.	- podać przyczyny rozwoju populacji najgęściej zaludnionych regionów Polski i Europy; - wskazać przyczyny rozwoju wielkich ośrodków miejskich w Europie;	zaprezentować gęstość zaludnienia własnego regionu i porównać do średniej wartości w Polsce.	wskazać analogie i odmienności w procesach osadniczych w Polsce i innych krajach europejskich;	porównać na przykładach zalety i wady dla rozwoju demograficznego populacji położonych w centrum i na peryferiach regionu lub kraju.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
16. Rozwój ludności w Polsce i w Europie	X.4) porównuje zmiany w przyroście naturalnym i rzeczywistym ludności w Polsce i wybranych krajach Europy.	• odczytać z wykresów wielkość przyrostu naturalnego; • zdefiniować wyż i niż demograficzny; • wskazać na wykresach okresy wyżów i niżów demograficznych; • zdefiniować współczynnik urodzeń i zgonów; • podać przykłady województw o najniższym i najwyższym przyroście naturalnym; • wykonać prosty wykres zmian ruchu naturalnego ludności w Polsce; • wskazać okresy występowania w Polsce niżów i wyżów demograficznych;	• przedstawić na mapie zróżnicowanie wielkości przyrostu naturalnego w Polsce według województw; • określić przyczyny występowania wyżów i niżów demograficznych; • analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego Polski; • zdefiniować kompensacyjny wyż demograficzny; • podać przyczyny zróżnicowania wielkości przyrostu naturalnego w Polsce.	• analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego własnego regionu;	• ocenić skuteczność działań władz różnych krajów europejskich w zakresie zwiększenia dzietności;	• na dowolnych przykładach określić skutki społeczne i gospodarcze wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego (na poziomie województw i krajów).
17. Struktura płci i wieku mieszkańców Polski	X.3) charakteryzuje strukturę płci i wieku ludności Polski na podstawie piramidy płci i wieku; XII.4) prezentuje główne cechy	• odczytać z piramidy wieku i płci liczebność danej grupy wiekowej; • określić, jakie dane można odczytać z piramidy wieku i płci; • zdefiniować współczynnik	• określić przyczyny zmian współczynnika feminizacji w Polsce; • porównać piramidy wieku i płci Polski z innych krajów europejskich i ocenić stopień dojrzałości społeczeństw; • wskazać w Europie kraje o	• ocenić znaczenie imigracji dla populacji społeczeństw starzejących się;	• przedstawić skutki społeczne i kulturowe imigracji do państw o starzejącym się społeczeństwie;	• przedstawić strukturę wieku i płci własnej miejscowości (regionu) i ocenić ją (społeczeństwo młode, dojrzałe, starzejące się).

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	struktury demograficznej ludności i gospodarki regionu na podstawie wyszukanych danych statystycznych i map tematycznych.	- feminizacji; - zdefiniować pojęcie przeciętne trwanie życia; - wskazać na piramidzie wieku i płci przedziały wiekowe ludności w wieku produkcyjnym; - odczytać z piramidy wieku i płci przedziały wiekowe, w których przeważają w polskim społeczeństwie kobiety i mężczyźni; - wyjaśnić zjawisko nadumieralności mężczyzn; - obliczyć współczynnik feminizacji dla dowolnego województwa lub kraju; - wykonać prosty wykres zmian współczynnika feminizacji w Polsce po II wojnie światowej; - analizować piramidę wieku i płci i na jej podstawie porównać liczebność grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.	młodym społeczeństwie i kraje ze starzejącą się populacją; wykonać uproszczoną piramidę wieku i płci dla Polski.			
18. Zróżnicowanie	X.6) porównuje i wyjaśnia zróżnicowanie	odczytać z wykresów kołowych strukturę ludności;	podać przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce;	przedstawić skutki społeczne uznania Ślązaków za grupę etniczną w	przedstawić wady i zalety dużego zróżnicowania religijnego wybranego kraju	porównać poziom wykształcenia statystycznego Polaka.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
społeczne ludności Polski i Europy	narodowościowe, etniczne i wyznaniowe ludności Polski i wybranych państw europejskich.	• zdefiniować pojęcia mniejszość narodowa i etniczna; • podać przykłady grup etnicznych i mniejszości narodowych w Polsce; • wymienić religie i wyznania istniejące w Polsce; • zdefiniować analfabetyzm; • wymienić mniejszości narodowe i etniczne w Polsce; • wskazać na mapie zasięg głównych religii i wyznań w Europie; • wymienić i wskazać na mapie mniejszości narodowe i etniczne oraz główne grupy etnograficzne w Polsce; • zdefiniować analfabetyzm funkcjonalny; • omówić poziom wykształcenia społeczeństwa Polski.	• podać przykłady krajów wielonarodowych w Europie; • potrafi wymienić i wskazać na mapie kraje o zróżnicowanej strukturze wyznaniowej; • potrafi wskazać w Europie kraje, w których mieszka duża liczba wyznawców islamu; • omówić zmiany, jakie zachodzą w poziomie wykształcenia mieszkańców Polski i innych krajów Europy.	Polsce; • wskazać przykłady wpływu mniejszości narodowych i grup etnicznych na rozwój kultury narodowej;	Europy;	
19. Praca i bezrobocie	X.8) porównuje wielkość bezrobocia w Polsce i innych krajach europejskich oraz określa jego przyczyny	• odczytać z wykresów kołowych strukturę zatrudnienia ludności; • zdefiniować pojęcia bezrobocia i prywatyzacji;	• omówić zmiany, jakie zaszły w strukturze zatrudnienia w Polsce po II wojnie światowej; • porównać strukturę zatrudnienia w Polsce i w	• analizować wskaźnik bezrobocia w różnych skalach przestrzennych.	• porównać strukturę zatrudnienia w regionie zamieszkania ze strukturą krajową i europejską oraz wskazać przewagi lub zapóźnienia;	• wskazać i ocenić sposoby rozwiązywania problemu bezrobocia w Polsce i w Europie.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	i skutki w Polsce	• zdefiniować pojęcia stopy bezrobocia i ludności aktywnej zawodowo; • wymienić województwa, regiony Polski, w których bezrobocie jest najwyższe i najniższe; • podać przyczyny bezrobocia w Polsce; • przedstawić na mapie zróżnicowanie poziomu bezrobocia w Polsce.	innych krajach Europy;			
20. Migracje w Polsce i w Europie	X.5) formułuje hipotezy dotyczące przyczyn i skutków migracji zagranicznych w Polsce.	• zdefiniować pojęcia migracji, emigranta i imigranta; • podać przykładów krajów, w których istnieją skupiska Polonii. • zdefiniować pojęcie salda migracji; • podać przykłady fal migracyjnych w Polsce; • przedstawić na mapie rozmieszczenie Polonii na świecie; • omówić przyczyny migracji; • przedstawić na mapie rozmieszczenie migracji; • wymienić kraje, do których najczęściej wyjeżdżają Polacy;	• wyjaśnić rozmieszczenie migracji;	• omówić konsekwencje migracji	• porównać dawne i współczesne migracje Polaków;	• porównać migracje Polaków z migracjami w Europie.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
		wymienić kraje, z których najczęściej przyjeżdżają do Polski imigranci.				
21. Urbanizacja Polski na tle Europy	X.9) analizuje poziom urbanizacji w Polsce i Europie, rozmieszczenie i wielkość miast w Polsce oraz identyfikuje przyczyny rozwoju największych polskich miast.	- wymienić przyczyny migracji ze wsi do miast; - zdefiniować pojęcia urbanizacja i aglomeracja; - zdefiniować pojęcia suburbanizacja, aglomeracja monocentryczna i aglomeracja policentryczna (konurbacja); - podać przykłady aglomeracji monocentrycznej oraz policentrycznej; - porównać poziom urbanizacji Polski z innymi krajami Europy; - wskazać na mapie największe aglomeracje Polski i Europy.	analizować zmiany w osadnictwie wiejskim i miejskim;	potrafi wymienić przykłady krajów o najwyższym i najniższym poziomie urbanizacji w Europie.	analizować przestrzenny rozwój przykładowego miasta;	porównać procesy urbanizacyjne zachodzące w Polsce i w innych krajach Europy.
22. Polskie miasta	X.9) analizuje poziom urbanizacji w Polsce i Europie, rozmieszczenie i wielkość miast w Polsce oraz	- wymienić główne funkcje miasta; - wymienić przyczyny rozwoju miast w Polsce; - wymienić 5 największych miast	- wymienić i wskazać na mapie główne miasta Polski; - opisać funkcję wybranych miast Polski i Europy;	analizować sieć miejską Polski i porównać ją siecią miast w	określić, które z warunków przyrodniczych i poza przyrodniczych sprzyjały rozwojowi miast – podać przykłady z Polski i Europy.	wyjaśnić na przykładach, dlaczego najszybciej rozwijają się największe miasta.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	identyfikuje przyczyny rozwoju największych polskich miast.	Polski; • podać przykłady rozwoju miast w dogodnych warunkach przyrodniczych;		Europie.		
23. Podsumowanie działu	X.1–X.9	Wymagania jak w pkt. 14 - 22				
Dział 3. Główne zagadnienia gospodarcze Polski						
PÓŁROCZE II						
24. Gospodarka narodowa	X.12) wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski; X.13) podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce oraz ocenia znaczenie transportu i łączności dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego naszego kraju; X.17) jest świadomy tego, że może mieć w przyszłości wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy i	• wyjaśnić, co to jest gospodarka narodowa; • opisać, czym zajmuje się rolnictwo, przemysł i usługi; • wyjaśnić, co to jest Produkt Krajowy Brutto; • porównać na podstawie wykresu strukturę PKB wg sektorów gospodarki w Polsce i wybranym kraju europejskim; • porównać strukturę zatrudnienia wg sektorów gospodarki w Polsce i w krajach Europy Zachodniej; • zakwalifikować działalność gospodarczą	• sformułować wniosek dotyczący związku między strukturą zatrudnienia oraz PKB a poziomem rozwoju gospodarczego; • wskazać na mapie politycznej świata kraje o podobnej do Polski wartości PKB na 1 mieszkańca.	• wyjaśnić, co to jest globalizacja i podać przykłady przejawów globalizacji w życiu codziennym;	• podać pozytywne i negatywne skutki globalizacji;	• wymienić inne niż PKB wskaźniki poziomu rozwoju gospodarczego państw.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	kulturowy Polski.	do poszczególnych sektorów gospodarki narodowej.				
25. Funkcje rolnictwa i czynniki przyrodnicze jego rozwoju	X.10) opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce.	• wyjaśnić, czym zajmuje się rolnictwo; • wymienić przyrodnicze czynniki, decydujące o rozwoju rolnictwa w Polsce; • na podstawie map tematycznych opisać warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce; • omówić funkcję gospodarczą, społeczną i przestrzenną rolnictwa; • scharakteryzować przestrzenne zróżnicowanie długości okresu wegetacyjnego w Polsce.	• wyjaśnić wpływ zmienności pogody na rolnictwo w Polsce;	• wymienić typy gleb występujących w Polsce i omówić ich przydatność rolniczą.	• omówić przestrzenne zróżnicowanie gleb o różnej przydatności dla rolnictwa;	• wyjaśnić, co to jest agroklimat.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
26. Czynniki pozaprzrodnicze rozwoju rolnictwa	X.10) opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce.	- wymienić czynniki poza przyrodnicze mające wpływ na rozwój rolnictwa w Polsce i omówić wybrane z nich; - omówić wpływ czynników poza przyrodniczych na rozwój rolnictwa w Polsce;	wymienić jednostki miar używane w rolnictwie (ar, hektar, tona, kwintal);	interpretować dane statystyczne w celu ustalenia pozycji Polski w produkcji rolnej w Europie i na świecie.	sprawnie posługiwać się jednostkami miar używanymi w rolnictwie, wykonywać przeliczenia.	omówić wpływ przynależności do Unii Europejskiej na funkcjonowanie rolnictwa w Polsce.
27. Uprawa roślin i chów zwierząt w Polsce	X.11) przedstawia przestrzenne zróżnicowanie głównych uprawy i chowu zwierząt w Polsce oraz ich znaczenie gospodarcze.	- wymienić nazwy podstawowych roślin uprawianych w Polsce oraz gatunki zwierząt hodowlanych; - opisać na prostych przykładach związek między warunkami naturalnymi a rozmieszczeniem upraw roślin i chowu zwierząt; - podać przykłady roślin zaliczanych do różnych grup (zboża, pastewne, przemysłowe, owoce i warzywa) uprawianych w Polsce;	- wskazać na podstawie kartogramu województwa o największym i najmniejszym pogłowie bydła i trzody chlewnej; - opisać rozmieszczenie podstawowych roślin uprawnych i zwierząt hodowlanych w Polsce.	wyjaśnić przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia roślin uprawnych w Polsce;	omówić występowanie chowu zwierząt w Polsce	ocenić jakość żywności produkowanej w Polsce i wskazać jej zalety oraz wady.
28. Gospoda	X.14) ocenia możliwości rozwoju	opisać położenie Polski względem Morza	ocenić możliwości rozwoju gospodarki morskiej w	wymienić wybrane gatunki ryb morskich i	opisać perspektywy rozwoju gospodarki morskiej	wymienić i opisać działania podejmowane przez

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
rka morska	gospodarki morskiej w Polsce.	Bałtyckiego; • wskazać konsekwencje nadmorskiego położenia Polski; • podać i opisać przykłady działalności gospodarczej w różnych sektorach gospodarki narodowej związanych z gospodarką morską;	Polsce;	słodkowodnych.	w podziale na poszczególne obszary działalności gospodarczej.	społeczność międzynarodową w celu ochrony różnorodności biologicznej mórz i oceanów.
29. Przemysł i jego funkcje	X.12) wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski.	• omówić, czym zajmuje się przemysł; • wymienić przykłady produktów wytworzonych w przemyśle; • na podstawie wykresu strukturalnego opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej; • wymienić rodzaje działalności przemysłowej i opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej w Polsce;	• opisać udział przemysłu w strukturze zatrudnienia oraz wytwarzania Produktu Krajowego Brutto; • omówić wpływ przemysłu na gospodarkę, społeczeństwo i przestrzeń.	• wymienić i opisać czynniki lokalizacji zakładów reprezentujących wybrane rodzaje działalności przemysłowej;	• opisać wybrany zakład przemysłowy, jego wpływ na otoczenie, w szczególności negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze.	• omówić wpływ indywidualnych decyzji konsumenckich na rozwój przemysłu kraju.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
30. Przemysł energetyczny	X.12) wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski.	- wymienić odnawialne i nieodnawialne źródła energii elektrycznej; - omówić znaczenie węgla kamiennego i brunatnego w strukturze produkcji energii elektrycznej w Polsce; - omówić przy pomocy mapy tematycznej rozmieszczenie surowców energetycznych w Polsce; - porównać strukturę produkcji energii elektrycznej według źródeł w Polsce i w wybranych krajach Europy;	omówić wpływ produkcji energii elektrycznej wg poszczególnych źródeł energii na środowisko przyrodnicze.	wskazać związek między oszczędzaniem energii a pozytywnym wpływem na przyrodę;	podać sposoby ograniczenia zużycia energii elektrycznej.	podać argumenty za i przeciw budowie w Polsce elektrowni atomowej.
31. Okręgi przemysłowe w Polsce	X.12) wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski.	- wyjaśnić znaczenie terminów: zakład przemysłowy, okręg przemysłowy, koncentracja przemysłu, restrukturyzacja przemysłu; - omówić wpływ przemysłu na środowisko; - wymienić przyczyny koncentracji przemysłu	wymienić zalety i wady koncentracji przemysłu w okręgach przemysłowych;	podać przykłady deglomeracji przemysłu w Polsce.	wyjaśnić, czym są specjalne strefy ekonomiczne oraz opisać przyczyny i skutki powstawania SSE w Polsce;	wskazać na mapie wybrane SSE w Polsce.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
		w okręgach; • na podstawie mapy wskazać rozmieszczenie okręgów przemysłowych w Polsce; • omówić na wybranych przykładach, na czym polega restrukturyzacja zakładów przemysłowych w Polsce.				
32. Przemysł zaawansowanych technologii	X.12) wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski; X.16) podaje przykłady osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego oraz sukcesów polskich przedsiębiorstw na arenie międzynarodowej.	• wymienić wybrane produkty przemysłu zaawansowanych technologii; • na podstawie analizy danych statystycznych porównać nakłady na działalność badawczo-rozwojową w Polsce i krajach Unii Europejskiej; • wymienia czynniki lokalizacji przemysłu high-tech; • omawia zmiany czynników lokalizacji przemysłu high-tech względem tradycyjnych gałęzi przemysłu;	• wyjaśnić, czym różni się przemysł zaawansowanych technologii od tradycyjnych gałęzi przemysłu; • omawia wpływ rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii na życie mieszkańców.	• wskazać na mapie lokalizację Krakowskiego Parku Technologicznego i Doliny Lotniczej i omawia ich wpływ na przemysł w Polsce;	• wskazać przykłady sukcesów polskich przedsiębiorstw branży high-tech na arenie międzynarodowej.	• ocenia możliwości dalszego rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
33. Rola usług w gospodarce Polski	X.13) podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce oraz ocenia znaczenie transportu i łączności dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego naszego kraju.	wymienić przykłady działalności gospodarczej zaliczanej do sektora usług;	scharakteryzować różnorodność usług występujących w Polsce;	omówić na wybranych przykładach rozwój usług w Polsce.	wykazać związek między rozwojem usług a podnoszeniem się poziomu rozwoju gospodarczego kraju i regionu.	wyjaśnić szybki rozwój wybranych usług w Polsce i we własnym regionie.
34. Transport i łączność	X.13) podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce oraz ocenia znaczenie transportu i łączności dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego naszego kraju.	- podać przykłady różnych rodzajów transportu; - wyjaśnić znaczenie terminów: komunikacja, transport, łączność; - omówić wady i zalety różnych rodzajów transportu; - opisać zależność między stosowanym rodzajem transportu a rodzajem i masą towaru, dystansem, czasem i kosztami;	ocenić znaczenie transportu i łączności dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego kraju.	wskazać na mapie województwa o najlepiej i najgorzej rozwiniętej sieci drogowej i kolejowej.	ocenić znaczenie transportu i łączności dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego kraju.	uzasadnić konieczność ponoszenia przez państwo wysokich kosztów budowy infrastruktury transportowej.
35. Atrakcje turystyczne Polski	X.15) charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz wybrane obiekty z Listy Światowego Dziedzictwa	- wymienić najważniejsze atrakcje turystyczne w Polsce i wskazać ich położenie na mapie; - podać przykłady polskich obiektów wpisanych na Listę	wymienić obiekty z Listy Światowego Dziedzictwa UNESCO.	uzasadnić konieczność zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego.	omówić wpływ mieszkańców Polski na rozwój kulturowy kraju.	dokonać refleksji nad wartością wybranych walorów turystycznych Polski.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości położone w Polsce, dokonując refleksji nad ich wartością.	Światowego Dziedzictwa UNESCO. • omówić wybrane przyrodnicze i poza przyrodnicze atrakcje turystyczne w Polsce;				
36. Wakacje w Polsce	X.15) charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz wybrane obiekty z Listy Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości położone w Polsce, dokonując refleksji nad ich wartością; X.17) jest świadomy tego, że może mieć w przyszłości wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy i kulturowy Polski.	• wymienić ważniejsze regiony turystyczne Polski; • omówić wybrany przez siebie region turystyczny w Polsce; • wskazać na mapie fizycznej Polski regiony o szczególnych walorach turystycznych;	• opisać związek między rozwojem turystyki a wzrostem presji na środowisko przyrodnicze.	• uzasadnić konieczność zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego;	• podać argumenty na to, że Polska jest, bądź nie jest, krajem atrakcyjnym turystycznie.	• podać argumenty świadczące o pozytywnym wpływie turystyki na rozwój gospodarczy oraz o jej negatywnym wpływie na środowisko przyrodnicze.
37. Podsumowanie działu		Wymagania jak w pkt. 24 - 36				
Dział 4. Relacje między elementami środowiska geograficznego						
38.	XI.1) analizuje i	• wyjaśnić, czym jest	• klasyfikować i wyjaśnić	• określić wpływ zabudowy	• dokonać oceny zagrożeń	• zaproponować i uzasadnić

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
Powodzie i ochrona przeciwpowodziowa	porównuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej oraz określa wpływ zabudowy obszarów zalewowych i sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi na przykładzie Dolnego Śląska i Małopolski.	powódź; • podać przykłady przyczyn występowania powodzi; • wymienić kilka metod ochrony przeciwpowodziowej; • odróżnić powódź od wezbrania; • na podstawie map, danych liczbowych oraz innych materiałów źródłowych podać konsekwencje wystąpienia powodzi; • uzasadnić stosowanie kilku wybranych metod ochrony przeciwpowodziowej; • wykazać związek pomiędzy wylesianiem a ryzykiem powodzi; • określić wpływ sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi.	przyczyny naturalne i antropogeniczne powstawania powodzi; • analizować i porównać konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej;	obszarów zalewowych na skutki powodzi.	powodziowych występujących na wybranym obszarze;	dobór metod ochrony przeciwpowodziowej na wybranym obszarze.
39. Warunki rozwoju gospodarki energetycznej	XI.2) analizuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł	• podać przykłady surowców energetycznych w Polsce; • wymienić wady i zalety węgla kamiennego i brunatnego jako surowców	• określić warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych.	• wyjaśnić związek pomiędzy warunkami pozaprzyrodniczymi kierunkami rozwoju energetyki.	• wyszukać informacje dotyczące warunków rozwoju energetyki w swoim regionie;	• dokonać oceny warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju energetyki w swoim regionie.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	nieodnawialnych i odnawialnych oraz określa ich wpływ na rozwój energetyki na przykładzie województw pomorskiego i łódzkiego.	energetycznych; • na podstawie materiałów podać przykłady związków warunków naturalnych z kierunkami rozwoju energetyki; • dokonać podziału czynników rozwoju energetyki na przyrodnicze i pozaprzyrodnicze; • na wybranych przykładach uzasadnić rozwój energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii w Polsce;				
40. Rozwój dużych miast a zmiany w strefach podmiejskich	XI.3) identyfikuje związki między rozwojem dużych miast a zmianami w strefach podmiejskich w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu, stylu zabudowy oraz struktury ludności na przykładzie obszarów metropolitalnych Warszawy i	• podać cechy środowiska geograficznego i opisać warunki życia w dużym mieście i w strefie podmiejskiej; • na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazać zmiany zachodzące w wybranej strefie podmiejskiej; • wymienia przykłady nowych kierunków zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej.	• identyfikować i wyjaśnić zmiany w zakresie zagospodarowania terenu i stylu zabudowy na przykładach stref podmiejskich;	• opisać i wyjaśnić zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich; • podać własną definicję pojęcia suburbanizacja.	• dokonać krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast;	• prognozować przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	Krakowa.	• wyjaśnić przyczyny przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej; • wyjaśnić przyczyny przenoszenia działalności gospodarczej do strefy podmiejskiej.				
41. Wpływ migracji na strukturę demograficzną wsi	XI.4) wyjaśnia wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin województw zachodniopomorskiego i podlaskiego.	• wyjaśnić pojęcie migracji ze wsi do miast; • podać przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast. • wyjaśnić pojęcie salda migracji; • na podstawie mapy opisać zróżnicowanie salda migracji w Polsce. • na podstawie piramidy demograficznej charakteryzować strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej; • podać przykłady skutków społecznych i gospodarczych migracji ze wsi do miast; • wyjaśnić przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi.	• wyjaśnić wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin;	• wyjaśnić wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi.	• porównać przyczyny i skutki migracji ze wsi do miast oraz migracji z miast do stref podmiejskich;	• zaproponować sposoby zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
42. Zmiany polityczne i gospodarcze a struktura zatrudnienia	XI.5) wykazuje wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia na przykładzie konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej.	• wyjaśnić, czym jest bezrobocie; • podać najważniejsze przyczyny i skutki występowania bezrobocia; • na podstawie materiałów opisać zmiany liczby zatrudnionych w różnych gałęziach przemysłu w Polsce; • charakteryzować zmiany w sektorach zatrudnienia w Polsce obserwowane po transformacji gospodarczej; • wyjaśnić przemiany rynku pracy na przykładzie wybranych miast w Polsce.	• wykazać wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia;	• wyjaśnić przyczyny i konsekwencje wzrostu znaczenia sektora usługowego w Polsce.	• samodzielnie wyszukiwać informacje na temat sposobów zapobiegania bezrobociu w Polsce;	• ocenić skuteczność działań podejmowanych w celu zmniejszenia bezrobocia.
43. Wpływ sieci transportowej na lokalizację przedsiębiorstw	XI.6) identyfikuje związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych w obszarze	• podać przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych. • na podstawie danych statystycznych opisać zmiany długości sieci dróg szybkiego ruchu w Polsce; • wyjaśnić, czym jest	• wyjaśnić korzyści wynikające z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych; • na wybranym przykładzie określa znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, w tym zakładów przemysłowych.	• identyfikować związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych;	• wyjaśnić na przykładach związek pomiędzy transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych.	• na podstawie dostępnych materiałów dokonać oceny dowolnego obszaru położonego w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na dostępność komunikacyjną.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	metropolitalnym Wrocławia oraz między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych na przykładzie Trójmiasta.	centrum logistyczne; • na podstawie mapy określa zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych nieopodal ważnych szlaków komunikacyjnych;				
44. Walory turystyczne Pobreża Bałtyku i Małopolski	XI.7) określa wpływ walorów przyrodniczych Pobreża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.	• podać przykłady walorów turystycznych Pobreża Bałtyku i Małopolski; • opisać własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce; • wyjaśnić, dlaczego wybrane walory przyrodnicze przyciągają turystów; • na podstawie materiałów udowodnić, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski; • na podstawie diagramów opisać zmiany liczby turystów nad Bałtykiem; • na podstawie mapy tematycznej opisać zróżnicowanie liczby udzielonych noclegów	• dokonać wieloaspektowej analizy walorów turystycznych Małopolski i Pobreża Bałtyku;	• odszukać informacje dotyczące walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski;	• określić wpływ walorów przyrodniczych Pobreża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.	• projektować zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
		w nadbałtyckich gminach; • porównać atrakcyjność turystyczną wybranych miejsc i obiektów w Małopolsce.				
45. Podsumowanie działu	XI.1 –XI.7	Wymagania jak w pkt. 38 - 44				
Dział 5. Własny region i „mała ojczyzna”						
46. Badanie własnego regionu	XII.1) wskazuje położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski; XII.2) charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych; XII.3) rozpoznaje skały występujące we własnym regionie; XII.4) prezentuje główne cechy struktury	• wskazać położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski; • na podstawie mapy opisywać położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka; • charakteryzować środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych;	• rozpoznawać skały występujące we własnym regionie;	• przedstawiać w dowolnej formie przyrodnicze i kulturowe walory regionu.	• prezentować główne cechy struktury demograficznej ludności i gospodarki regionu na podstawie wyszukanych danych statystycznych i map tematycznych.	• wykazać zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	demograficznej ludności i gospodarki regionu na podstawie wyszukanych danych statystycznych i map tematycznych.					
47. Wycieczka okiem geografa	XII.5) przedstawia w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, filmu, wystawy fotograficznej) przyrodnicze i kulturowe walory regionu; XII.6) projektuje trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł informacji oraz w miarę możliwości przeprowadza ją w terenie; XII.7) wykazuje zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie	• podać podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w czasie przygotowania i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych; • dobierać odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej; • w czasie wycieczki wykorzystać mapę do orientacji w terenie; • dostosować długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań uczestników wycieczki;	• projektować trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł informacji.	• prowadzić dokumentację przebiegu wycieczki krajoznawczej; • po zakończeniu wycieczki porządkować oraz prezentować zebrane materiały.	• pełnić funkcję przewodnika w czasie wycieczki krajoznawczej;	• na podstawie samodzielnie zebranych informacji przekazać uczestnikom wycieczki wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu.					
48. Formy współpracy regionalnej	XII.8) dyskutuje na temat form współpracy między własnym regionem a partnerskimi regionami zagranicznymi.	• podać przykładowe formy współpracy pomiędzy regionami; • na podstawie dostępnych materiałów wyjaśnić korzyści płynące ze współpracy międzyregionalnej; • podać korzyści wynikające z zawiązywania związków gmin i powiatów;	• wyszukać informacje dotyczące współpracy własnego regionu z innymi regionami, w tym z regionami zagranicznymi; • uzasadnić przesłanki zawiązywania umów partnerskich z innymi regionami.	• krytycznie ocenić efekty współpracy międzyregionalnej;	• przeprowadzić prostą analizę zysków i zagrożeń wynikających z naśladowania rozwiązań spotykanych w regionach zagranicznych.	• zaproponować nowe pola i formy współpracy własnego regionu z regionami zagranicznymi.
49. Poznawanie „małej ojczyzny”	XIII.1) określa obszar utożsamiany z własną „małą ojczyzną” jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym (np. gmina – miasto, wieś, dzielnica dużego miasta lub układ lokalny o nieokreślonych	• określić obszar utożsamiany z własną „małą ojczyzną” jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym; • docenić własną rolę, w kształtowaniu małej ojczyzny; • przedstawić w dowolnej formie atrakcyjność „małej ojczyzny” jako	• rozpoznawać w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności „małej ojczyzny”.	• porównać zasięg i wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny i kolegów;	• wyjaśnić przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby	• projektować na podstawie własnych obserwacji terenowych, działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	granicach administracyjnych); XIII.2) rozpoznaje w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności „małej ojczyzny”; XIII.3) przedstawia w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, filmu, wystawy fotograficznej) atrakcyjność „małej ojczyzny” jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej na podstawie informacji wyszukanych w różnych źródłach; XIII.4) projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych, działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i	miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki;				

Numer i temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		Uczeń potrafi :				
	kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności; XIII.5) identyfikuje się z „małą ojczyzną” i czuje się współodpowiedzialny za kształtowanie ładu przestrzennego i jej rozwój.					
50. Podsumowanie działu	XII.1–XII.8 oraz XIII.1–XIII.5	Wymagania jak w pkt. 46 - 49				